

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут людини
Кафедра психології особистості та соціальних практик

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
_____ О. Б. Жильцов
« 11 » 07 _____ 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Психологія»

для студентів

спеціальності 017 Фізична культура і спорт

освітнього рівня першого (бакалаврського)

освітньої програми 017.00.01 Фізичне виховання

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 2903/21
Жильцов
(підпис) (прізвище, ініціали)
« » 2021 р.

Київ – 2021

Розробник:

Подшивайлова Лідія Іванівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології

Викладач:

Подшивайлова Лідія Іванівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри загальної, вікової та педагогічної психології

Протокол від 26.12.2018 р. № 12

Завідувач кафедри _____ (О. П. Сергєєнкова)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником освітньої програми 017.00.01 Фізичне виховання)

08.01.2019 р.

Керівник освітньої програми _____ (Л. В. Ясько)

Робочу програму перевірено

04.02.2019 р.

Заступник директора _____ (Р. О. Павлюк)

Пролонговано:

на 2019/2020 н.р. _____ (О. П. Сергєєнкова), «20» 01. 2020., протокол № 1

підпис П.І.Б.

на 20/20 н.р. _____, «18» 01 2019 р., протокол № 1

підпис П.І.Б.

на 20__/20__ н.р. _____, «__» __ 20__ р., протокол № ____

підпис П.І.Б.

на 20__/20__ н.р. _____, «__» __ 20__ р., протокол № ____

підпис П.І.Б.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	4/120	
Курс	2	
Семестр	4	
Кількість змістових модулів з розподілом:	4	
Обсяг кредитів	4	
Обсяг годин, в тому числі:	120	
Аудиторні	56	
Модульний контроль	8	
Семестровий контроль	30	
Самостійна робота	26	
Форма семестрового контролю	екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – розкрити загальні закономірності функціонування та проявів психіки людини, особливості психічного розвитку і становлення особистості упродовж всіх вікових періодів онтогенезу, сформуванню уявлення про психологію освіти дитини, а також психологію педагогічної діяльності та особистості вчителя; сприяти формуванню загальної психологічної культури студентів, їхньої готовності до професійної педагогічної діяльності.

Завдання:

- формування уявлень про предмет психології як науки, історію її становлення та сучасну систему психологічних знань;
- визначення понять психіки і свідомості (їх функцій та структури), особистості та діяльності;
- аналіз типових психічних процесів і станів людини;
- визначення специфіки психічних властивостей людини;
- розширення світоглядного і професійного горизонту в результаті ознайомлення з розвитком психології як науки;
- формування у студентів навичок свідомого самоконтролю та саморегуляції власних психічних станів та поведінки;
- розвиток професійного мислення студентів, набуття ними досвіду використання психологічних знань для вирішення конкретних завдань навчальної та майбутньої професійної діяльності;
- сприяння професійному самовизначенню студентів і набуттю ними професійної ідентичності фахівця з фізичного виховання.

3. Результати навчання за дисципліною

У процесі засвоєння змісту дисципліни «Психологія» у студентів формуються такі компетентності:

- здатність враховувати закономірності функціонування психіки для професійного становлення та особистісного зростання майбутніх фахівців,
- здатність до роботи у складі групи як під керівництвом лідера у процесі взаємодії з колегами/партнерами/учнями, так і самостійно організовувати внутрішньогрупову взаємодію, підтримувати необхідну дисципліну, визначати цілі та управляти часом,
- здатність до виявлення творчої ініціативи, готовність та бажання взяти на себе відповідальність за її реалізацію; здатність до актуалізації лідерських якостей у команді; прагнення до особистісно-професійного лідерства та успіху; уміння створювати атмосферу, в якій всі члени команди мотивовані до професійного зростання,
- уміння знаходити та аналізувати інформаційні джерела щодо психологічних проблем освітньої взаємодії у закладах освіти,
- здатність враховувати закономірності розвитку і прояву психологічних особливостей людини у фізкультурно-оздоровчій діяльності, а також формувати мотиваційно-ціннісні орієнтації особистості,
- здатність створювати та підтримувати в колективі учнів сприятливу атмосферу для всебічного розвитку кожної особистості,
- здатність використовувати духовні цінності фізичної культури і спорту для формування в учнів потреби у самовдосконаленні засобами фізичної культури, звички до здорового способу життя, попередження девіантної поведінки тощо,
- розуміння сутності психологічних особливостей та вміння враховувати їх у практичній діяльності з розвитку адаптаційних можливостей організму людини до фізичних навантажень різної спрямованості,
- здатність до систематичного навчання з метою підвищення власної психологічної компетентності.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					Самостійна
		Аудиторна:					
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1. Загальні питання психології. Психічні процеси та стани							
Тема 1. Психологія як наука. Методи психології	5	2	2				1

Тема 2. Пізнавальні психічні процеси	6	2	2				2
Тема 3. Емоційно-вольові стани і процеси	6	2	2				2
Тема 4. Регулятивна сфера особистості	6	2	2				2
Модульний контроль	2						
Разом	25	8	8				7
Змістовий модуль 2. Психологія особистості, діяльності та поведінки людини							
Тема 5. Психологія особистості та соціальних груп	6	2	2				2
Тема 6. Психологія діяльності	6	2	2				2
Тема 7. Психологія спілкування	6	2	2				2
Тема 8. Індивідуально-психологічні особливості особистості	6	2	2				2
Модульний контроль	2						
Разом	26	8	8				8
Змістовий модуль 3. Особливості вікового розвитку особистості							
Тема 9. Поняття психічного розвитку, його особливості та фактори. Вікова періодизація психічного розвитку людини	5	2	2				1
Тема 10. Психічний розвиток дошкільника та молодшого школяра	6	2	2				2
Тема 11. Психологічні особливості підліткового та юнацького віку	6	2	2				2
Тема 12. Психологія дорослості та психологія людей похилого віку	6	2	2				2
Модульний контроль	2						
Разом	25	8	8				7
Змістовий модуль 4. Основи педагогічної психології							
Тема 13. Психологія навчання та виховання	6	2	2				2
Тема 14. Психологія педагогічної діяльності та особистості вчителя	6	2	2				2
Модульний контроль	2						
Разом	14	4	4				4
Підготовка та проходження контрольних заходів	30						
Усього	120	28	28				26

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні питання психології. Психічні процеси та стани

Лекція 1. Психологія як наука. Методи психології (2 години)

Методологічні основи вивчення людини. Загальні принципи пізнання світу. Підхід Б. Г. Ананьєва до вивчення людини як біосоціальної істоти. Життєві і наукові психологічні знання. Значення поняття «психологія».

Предмет психології. Психологія як наука про психіку і психічні явища. Класифікація психічних явищ: психічні процеси, психічні стани, психічні властивості. Психічні процеси: пізнавальні, емоційні, вольові. Психічні стани як характеристика загального стану психіки. Основні характеристики психічних станів: тривалість, спрямованість, стійкість, інтенсивність. Психічні властивості особистості: спрямованість, темперамент, здібності, характер.

Науки про людину і людство. Психологія як гуманітарна та природнича наука. Психологічні аспекти дослідження людини як біологічного виду: порівняльна психологія, зоопсихологія, загальна психологія. Загальні проблеми дослідження переходу людини з тваринного в соціальний світ. Науки, що вивчають соціогенез людини.

Взаємозв'язок психології і сучасних наук. Психологія і філософія. Взаємопроникнення психології і соціології. Взаємозв'язок психології й історії. Історичний метод. Роль і місце психології в розвитку технічних наук. Зв'язок психології з медичними і біологічними науками.

Основні галузі психології. Фундаментальні і прикладні галузі психології. Загальна психологія, її предмет і задачі. Становлення і формування основних галузей психології.

Основні методи психологічних досліджень. Загальне уявлення про методи наукового дослідження. Дослідницькі методи в психології та методи активного психологічного впливу.

Основні групи психологічних методів: об'єктивні і суб'єктивні. Основні суб'єктивні методи психології: спостереження, включене спостереження, самоспостереження, опитування (письмове, усне, вільне). Суб'єктивні методи кількісної оцінки психічних явищ. Основні типи психологічних тестів. Історія створення тестів. Проективні тести. Експеримент як основний метод сучасної психології. Види експериментів (лабораторний, природний). Загальне уявлення про методи моделювання. Валідність методів. Етичні проблеми психологічного дослідження. Принцип інформованої згоди.

Поняття про психіку. Психіка як властивість високоорганізованої живої матерії. Природа і механізми психічних явищ. Подразливість. Чутливість і відчуття, їхні властивості й основні відмінності у порівнянні з подразливістю. Поведінка як процес пристосування до умов зовнішнього середовища. Свідомість як вищий рівень психічного відображення. «Я-концепція» і критичність людини, їхня роль у формуванні поведінки людини. Основні функції психіки. Забезпечення адаптації до умов зовнішнього середовища – інтегративна функція психіки. Загальні проблеми походження психіки людини. Вчення І. П. Павлова про умовні і безумовні рефлексії. Стадія навичок і предметного сприйняття, її основні особливості. Стадія інтелектуальної поведінки. Основні особливості стадії інтелектуальної поведінки.

Основні поняття теми:

психологія, психологічні знання, наукова психологія, психічні явища, психічні процеси, психічні стани, психічні властивості, гуманітарна наука, природнича наука, загальна психологія, вікова психологія, педагогічна психологія, практична психологія, психологічна корекція, фундаментальні галузі психології, прикладні галузі психології, психологічне дослідження, науковий метод, методологія, спостереження, експеримент, тест, психіка, подразливість, чутливість, відчуття, активність, «Я-концепція», свідомість, самосвідомість, адаптація, антропогенез, психогенез.

Лекція 2. Пізнавальні психічні процеси (2 години)

Загальне поняття про відчуття. Відчуття як чуттєве відображення окремих властивостей предметів. Фізіологічні механізми відчуття. Поняття про аналізатори. Види відчуттів. Загальне уявлення про класифікацію відчуттів. Основні властивості і характеристики відчуттів. Властивості відчуттів: якість, інтенсивність, тривалість, просторова локалізація.

Загальна характеристика сприймання. Поняття про сприймання. Взаємозв'язок відчуття і сприймання. Сприймання як цілісне відображення предметів. Основні властивості і види сприймання. Основні властивості сприймання: предметність, цілісність, константність, структурність, усвідомленість, аперцепція, активність. Поняття про ілюзію сприймання. Свідомість сприймання. Основні класифікації сприймання. Класифікація за формою існування матерії: простір, час, рух. Сприймання простору, руху і часу. Механізми сприймання часу. Поняття про часові відрізки. Фактори, що визначають особливості сприймання часу.

Поняття про мислення. Соціальна природа мислення. Розумові дії та операції мислення. Форми мислення. Процес розуміння. Процес розв'язання завдань. Індивідуальні особливості мислення.

Поняття про уяву. Зв'язок уяви з об'єктивною дійсністю. Фізіологічне підґрунтя уяви. Уява і органічні процеси. Процес створення образів уяви. Різновиди уяви.

Поняття про пам'ять. Теорії пам'яті. Різновиди пам'яті. Запам'ятовування та його різновиди. Відтворення та його різновиди. Забування та його причини. Індивідуальні особливості пам'яті.

Основні поняття теми:

відчуття, аналізатор, рецептор, пороги чутливості, нижній і верхній абсолютний поріг чутливості, диференційний поріг чутливості (поріг розрізнення), сприймання, аперцепція, предметність, цілісність, ілюзії сприймання, мислення, аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення, конкретизація, класифікація, систематизація, судження, умовивід, поняття, проблемна ситуація, завдання, гіпотеза, наочно-дійове мислення, наочно-образне мислення, словесно-логічне мислення, уява, довільна уява, мимовільна уява, випереджувальне відображення, репродуктивна уява, творча уява, мрія, дисоціація, аглютинація, наголошування, гіперболізація, схематизація, типізація, асоціація, запам'ятовування, відтворення, впізнавання, згадування, пригадування, персеверація, ремінісценція, образна пам'ять, словесно-логічна пам'ять, емоційна пам'ять, рухова пам'ять, оперативна пам'ять, короткочасна пам'ять, довготривала

пам'ять, забування, швидкість запам'ятовування, точність запам'ятовування, міцність запам'ятовування, готовність до відтворення.

Лекція 3. Емоційно-вольові стани і процеси (2 години)

Види емоцій і їх загальна характеристика. Співвідношення понять «емоції» і «почуття». Основні характеристики емоцій. Основні види емоцій. Класифікація емоцій. Характеристика емоційних ставлень. Емоційні стани. Основні характеристики настроїв. Поняття про почуття як вищу форму емоційного переживання. Почуття як стійке емоційне ставлення до значущого об'єкту. Вищі почуття. Класифікація почуттів.

Загальна характеристика вольових дій. Воля як процес свідомого регулювання поведінки. Довільні і мимовільні рухи. Особливості довільних рухів і дій. Характеристики вольових дій. Зв'язок волі і почуттів. Структура вольових дій. Компоненти вольових дій. Роль потягів і бажань у формуванні мотивів і цілей діяльності. Зміст, цілі і характер вольової дії. Боротьба мотивів і виконання прийнятого рішення. Вольові якості людини і їхній розвиток. Основні якості волі. Самоконтроль і самооцінка. Основні етапи і закономірності формування вольових дій у дитини. Роль свідомої дисципліни у формуванні волі.

Основні поняття теми:

емоції, амбівалентність, настрій, афект, пристрасть, стрес, фрустрація, почуття, стеничні почуття, астеничні почуття, чуттєвий тон, інтелектуальні почуття, моральні почуття, естетичні почуття, праксичні почуття, воля, мимовільна дія, довільна дія, вольове зусилля, сила волі, безвілля, абулія, первинні (базальні) вольові якості, вторинні (системні) вольові якості.

Лекція 4. Регулятивна сфера особистості (2 години)

Поняття про увагу. Увага як психічний феномен. Основні характеристики уваги. Увага і свідомість. Теорії уваги. Концепція установки Д. М. Узнадзе і увага. Основні види уваги. Мимовільна увага і фактори, що її спонукають. Особливості довільної уваги. Соціальні фактори довільної уваги. Післядовільна увага. Характеристика властивостей уваги. Основні властивості уваги. Методи вивчення стійкості уваги. Концентрація і розподіл уваги. Методи вивчення розподілу уваги. Перенесення і обсяг уваги. Відволікання і його фізіологічні основи. Неуважність. Уважність.

Поняття про мотив та мотивацію. Структура мотиваційного процесу. Мотиваційна сфера особистості. Структура мотиваційної сфери особистості. Зовнішня та внутрішня мотивація. Види учбової мотивації. Пізнавальна мотивація. Розвиток мотиваційної сфери особистості. Типологія особистості за показником мотивації досягнення.

Основні поняття теми:

увага, довільна увага, мимовільна увага, післядовільна увага, домінанта, орієнтувальний рефлекс, взаємна індукція, зовнішня увага, внутрішня увага, обсяг уваги, стійкість уваги, розподіл уваги, переключення уваги, коливання уваги, розсіяність уваги, зосередженість уваги, концентрація уваги, мотив, мотивація, мотиваційна сфера особистості, учбова мотивація, мотивація досягнення.

Семінар 1. Психологія як наука. Методи психології.

Семінар 2. Пізнавальні психічні процеси.

Семінар 3. Емоційно-вольові стани і процеси.

Семінар 4. Регулятивна сфера особистості.

Змістовий модуль 2. Психологія особистості, діяльності та поведінки людини

Лекція 5. Психологія особистості та соціальних груп (2 години)

Загальне поняття про особистість. Визначення і зміст поняття «особистість». Рівні ієрархії людської організації. Співвідношення понять «індивід», «суб'єкт», «особистість» та «індивідуальність». Структура особистості: спрямованість, здібності, темперамент, характер. Взаємозв'язок соціального і біологічного в особистості. Проблема взаємодії біологічного, соціального і психічного. Концепція структури особистості К. К. Платонова. Структурний підхід О. М. Леонтьєва. Проблема особистості в роботах Б. Г. Ананьєва. Комплексний підхід Б. Ф. Ломова до дослідження особистості. Активність особистості та її джерела. Формування і розвиток особистості. Соціалізація й індивідуалізація як форми розвитку особистості. Первинна і вторинна соціалізація. Саморозвиток і самореалізація особистості. Стійкість особистісних властивостей.

Поняття про групи. Великі та малі соціальні групи. Реальні та умовні групи. Офіційна (формальна), неофіційна, референтна (еталонна) група. Колектив. Міжособистісні стосунки в групі. Керівництво та лідерство у групі. Психологічна сумісність у міжособистісних стосунках. Конфлікт у міжособистісних стосунках.

Основні поняття теми:

індивід, суб'єкт, особистість, індивідуальність, суб'єкт діяльності, особистісні властивості, структура особистості, активність, інтерес, переконання, ідеал, установка, мета, рівень домагань, самооцінка, група, реальна група, умовна група, референтна група, офіційна група, неофіційна група, колектив, статус, внутрішньогрупова диференціація.

Лекція 6. Психологія діяльності (2 години)

Загальна психологічна характеристика діяльності. Поняття діяльності. Спонукальні причини діяльності. Ціль діяльності. Воля й увага в діяльності. Специфіка людської діяльності і її атрибути. Види людської діяльності. Діяльність і розвиток людини. Основні поняття психологічної теорії діяльності. Операційно-технічні аспекти. Розробка і розвиток теорії діяльності в працях вітчизняних вчених. Структура діяльності. Дія як центральний компонент діяльності. Основні характеристики дії. Основні принципи психологічної теорії діяльності. Умови діяльності. Поняття про операції. Автоматичні дії і навички. Психофізіологічні функції діяльності. Основні види людської діяльності. Засоби діяльності, процес їх засвоєння. Перенесення та інтерференція навичок.

Основні поняття теми:

активність, діяльність, поведінка, дія, операція, уміння, навичка, вправа, вправляння, автоматизація навички, перенесення навички, інтерференція навички,

інтеріоризація, екстеріоризація, зворотна аферентація, рух, гра, навчання, праця, професія, професіоналізм, психомоторика.

Лекція 7. Психологія спілкування (2 години)

Поняття про спілкування. Засоби спілкування. Мова як засіб спілкування. Поняття про мову та її функції. Мова і мовлення. Різновиди мовлення. Функції спілкування. Вербальна і невербальна комунікація. Різновиди спілкування.

Основні поняття теми:

спілкування, комунікація, інформація, вербальне спілкування, невербальне спілкування, комунікативна функція спілкування, інтерактивна функція спілкування, перцептивна функція спілкування, рефлексія, інтерпретація, стереотипізація, міжособистісне спілкування, міжособистісно-групове спілкування, міжгрупове спілкування, опосередковане спілкування, безпосереднє спілкування, довготривале спілкування, короткочасне спілкування, завершене спілкування, незавершене спілкування.

Лекція 8. Індивідуально-психологічні особливості особистості (2 години)

Індивідуальні особливості: фізичні, психічні, індивідуально-психологічні.

Поняття про темперамент. Типи темпераменту: сангвінік, холерик, флегматик, меланхолік. Властивості темпераменту: сензитивність, реактивність, пластичність, ригідність, резистентність, екстравертованість, інтровертованість. Властивості нервової системи як фізіологічне підґрунтя темпераменту. Роль темпераменту в діяльності людини.

Поняття про характер. Зміст та форма характеру. Структура характеру: спрямованість, переконання, розумові риси, емоційні риси, вольові риси, темпераментні риси; повнота, цілісність, визначеність, сила характеру. Основні риси типового характеру, які виявляються у ставленні до праці, до інших людей, до самого себе, до предметів і явищ дійсності. Позитивні та негативні риси характеру. Акцентуації характеру. Природа характеру. Формування характеру.

Поняття про здібності. Структура здібностей. Загальні і часткові властивості у структурі здібностей. Різновиди здібностей. Загальні та спеціальні здібності. Рівні розвитку здібностей. Індивідуальні відмінності у здібностях людей та їх природні передумови.

Основні поняття теми:

темперамент, тип вищої нервової діяльності, сила нервових процесів, рухливість нервових процесів, врівноваженість нервових процесів, екстравертованість, інтровертованість, сензитивність, реактивність, пластичність, ригідність, резистентність, характер, структура характеру, тип характеру, акцентуація, застрявання, педантизм, демонстративність, тривожність, риси характеру, моральні риси характеру, здібності, структура здібностей, загальні здібності, спеціальні здібності, задатки, обдарованість, таланти, геніальність.

Семінар 5. Психологія особистості та соціальних груп.

Семінар 6. Психологія діяльності.

Семінар 7. Психологія спілкування.

Семінар 8. Індивідуально-психологічні особливості особистості.

Змістовий модуль 3. Особливості вікового розвитку особистості

Лекція 9. Поняття психічного розвитку, його особливості та фактори. Вікова періодизація психічного розвитку людини (2 години)

Поняття психічного розвитку особистості. Рушійні сили психічного розвитку особистості. Фактори психічного розвитку особистості. Основні теорії та напрями психічного розвитку особистості. Роль діяльності у психічному розвитку дитини. Закони дитячого розвитку за Л. С. Виготським (закон циклічності, закон нерівномірності розвитку, закон «метаморфози», закон поєднання процесів еволюції та інволюції в розвитку дитини). Проблема вікової періодизації. Підходи до проблеми вікової періодизації. Критерії вікової періодизації за Л. С. Виготським та Д. Б. Ельконіним: соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, центральне вікове новоутворення. Вікова періодизація розвитку людини: дитинство, отрочтво, юність, дорослість, пізня дорослість. Поняття фізичної, психічної, соціальної зрілості людини. Поняття вікової кризи.

Основні поняття теми:

розвиток, біогенетичний закон розвитку, соціогенетичний закон розвитку, рушійні сили розвитку особистості, вікова періодизація, дитинство, підлітковий вік (отрочтво), юність, дорослість, зрілість особистості, сензитивний період розвитку, вікова криза.

Лекція 10. Психічний розвиток дошкільника та молодшого школяра (2 години)

Загальна характеристика перших шести років життя дитини. Вікові періоди розвитку дитини від народження до початку шкільного навчання. Фаза новонародженості. Період немовляти. Раннє дитинство. Молодший, середній і старший дошкільний вік. Особливості психічного розвитку та спілкування дитини упродовж перших шести років життя.

Загальна характеристика початкового періоду шкільного життя дитини. Психологічна характеристика готовності та адаптації дитини до шкільного навчання. Розвиток пізнавальних процесів у молодших школярів. Учбова діяльність молодших школярів. Особливості спілкування молодших школярів. Розвиток особистості у молодшому шкільному віці.

Основні поняття теми:

харчове, слухове та зорове зосередження; комплекс поживлення, акт хапання, предметні дії, лепетання, маніпулювання предметами, криза трьох років, рольова гра, сенсорні еталони, наочно-образне мислення, підпорядковані мотиви поведінки і діяльності, внутрішні етичні інстанції; фізична готовність, об'єктивна і суб'єктивна психічна готовність дітей до школи, мотиви учіння школярів, довільність психічних процесів, внутрішній план дій, рівень домагань, понятійне мислення, уміння вчитися, внутрішня позиція школяра, смислова орієнтовна основа вчинку, наочуваність, криза семи років.

Лекція 11. Психологічні особливості підліткового та юнацького віку

(2 години)

Значення підліткового періоду у загальному процесі індивідуального розвитку. Анатомо-фізіологічна перебудова організму підлітка та її вплив на його психологічні особливості й поведінку. Перебудова учбової діяльності. Розвиток пізнавальних процесів у підлітковому віці. Спілкування як провідний вид діяльності підлітка. Психологічні особливості розвитку особистості у підлітковому віці. Психологія «важкої дитини».

Загальна характеристика юності. Періодизація юності: рання юність, середня юність, пізня юність. Соціальна ситуація розвитку в юнацькому віці. Професійне та особистісне самовизначення як центральне новоутворення юнацького віку. Учбово-професійна діяльність як провідний вид діяльності юнацтва. Основні протиріччя в юнацькому віці. Криза сімнадцяти років. Спілкування та дружба в юнацькому віці. Становлення особистості в юнацькому віці.

Основні поняття теми:

пубертатний вік, акселерація, статеве дозрівання, почуття дорослості, потреба в соціальному самовизначенні, товаришування, дружба, пізнавальна потреба, самовдосконалення, самоосвіта, інтимно-особистісне спілкування, неформальні групи, інтелектуалізація психічних процесів, гіпоопіка, гіперопіка, захоплення, особистісна нестабільність, важковиховуваність, юність, молодість, старший школяр, навчально-професійна діяльність, професійна орієнтація, самоосвіта, самовиховання, професійне та особистісне самовизначення, світогляд, юнацький максималізм, моральний релятивізм.

Лекція 12. Психологія дорослості та психологія людей похилого віку

(2 години)

Поняття зрілості та дорослості. Головні сторони життя ранньої дорослості (молодості). Готовність до сімейного життя. Пошук шлюбного партнера. Проблема працевлаштування. Провідна діяльність в дорослому віці. Особливості професійної діяльності. Криза тридцяти років. Проблема смислу життя. Основні лінії онтогенезу в зрілому віці: гедоністична спрямованість особистості, егоїстична спрямованість особистості, духовно-моральнісна й сутнісна спрямованість особистості.

Особливості розвитку особистості від тридцяти до шестидесяти-семидесяти років. Професійна продуктивність. Взаємини з дітьми та батьками (як людьми похилого віку). Зрілість і психологічний вік.

Пізня дорослість (після шестидесяти-семидесяти років). Умови розвитку. Криза виходу на пенсію. Старіння і психологічний вік. Три основні варіанти розвитку людини похилого віку: доживання, зміна провідної діяльності, збереження основного змісту життя, характерного для зрілості. Довгожителство. Ставлення людини до смерті. Кінець життя як філософсько-релігійно-психологічна проблема.

Основні поняття теми:

молодість, зрілість, дорослість, смисл життя, професійна продуктивність, кризи дорослості, старіння, довгожителство, психологічний вік.

Семінар 9. Поняття психічного розвитку, його особливості та фактори. Вікова

періодизація психічного розвитку людини.

Семінар 10. Психічний розвиток дошкільника та молодшого школяра.

Семінар 11. Психологічні особливості підліткового та юнацького віку.

Семінар 12. Психологія дорослості та психологія людей похилого віку.

Змістовий модуль 4. Основи педагогічної психології

Лекція 13. Психологія навчання та виховання (2 години)

Взаємозв'язок розвитку і навчання. Проблема співвідношення розвитку і навчання у зарубіжній та вітчизняній психології. Теорії розвитку і навчання особистості (Психоаналітична теорія З. Фрейда. Дослідження інтелектуального розвитку дитини та його зв'язку з навчанням в теорії Ж. Піаже. Тотожність розвитку і навчання в біхевіоризмі. Наукові погляди Л. С. Виготського, Г. С. Костюка на взаємозв'язок психічного розвитку та навчання. Розвивальне навчання. Психологічна теорія загального розвитку школяра в початковому навчанні Л. В. Занкова. Теорія навчальної діяльності Д. Б. Ельконіна і В. В. Давидова. Теорія поетапного формування розумових дій П. Я. Гальперіна. Навчання в концепціях гуманістичної психології).

Поняття наочності, навчання, учіння, навчальна діяльність. Рівні наочності: реактивне, оперантне, когнітивне. Типи наочності: звикання, сенсифікація, імпринтинг, метод спроб і помилок, формування реакцій, наочності методом спостереження, латентне наочності, наочності шляхом інсайту тощо. Закони наочності: закон ефекту, збереження, взаємопов'язаності, тренування, асиміляції, результативності тощо. Види навчання: за предметним змістом; за структурою досвіду, що засвоюється; за організацією способу навчання. Проблемне та програмоване навчання. Поняття про наочність. Види та прояви наочності. Поняття про навчальну діяльність. Соціальний характер навчальної діяльності. Особливості та стадії формування навчальної діяльності. Психологічна структура навчальної діяльності: спонукальна, програмовано-цільова, дієво-операційна складові, результати. Мотивація навчальної діяльності. Цілі та навчальні задачі. Навчальні дії та операції. Результати навчальної діяльності. Способи активізації навчальної діяльності школярів.

Поняття про виховання. Взаємозв'язок розвитку і виховання. Значення психологічних знань для побудови теорії виховання. Механізми формування особистості: соціальні, педагогічні, психологічні, фізіологічні. Проблема управління вихованням. Основні чинники формування особистості школяра. Ефективність виховної роботи. Поняття про вихованість та вихованість. Показники і критерії вихованості, їх психологічна природа. Психологія педагогічної оцінки: педагогічна оцінка як засіб стимулювання, її види та умови ефективності, вікові особливості педагогічної оцінки.

Основні поняття теми:

педагогічна психологія, рівень актуального розвитку, зона найближчого розвитку, наочності, навчання, учіння, навчальна діяльність, наочність, мотивація навчальної діяльності, виховання, вихованість, вихованість, психологічні механізми формування особистості, педагогічна оцінка.

Лекція 14. Психологія педагогічної діяльності та особистості вчителя (2 години)

Педагогічна діяльність, її особливості. Структура педагогічної діяльності: мотивація, педагогічні цілі та задачі, предмет, педагогічні засоби і способи, продукт і результат. Функції педагогічної діяльності: цілеутворювальні та організаційно-структурні. Суперечності педагогічної діяльності. Рівні продуктивності педагогічної діяльності. Стили педагогічної діяльності.

Вчитель фізичного виховання як суб'єкт педагогічної діяльності. Професійна самосвідомість педагога. Самооцінка в структурі професійної «Я-концепції» педагога. Педагогічна спрямованість: поняття та структура. Мотивація і продуктивність педагогічної діяльності. Психологічні вимоги до особистості педагога. Психологія педагогічної саморегуляції.

Поняття про педагогічне спілкування, функції та етапи педагогічного спілкування. Поняття про стиль педагогічного спілкування, його види. Бар'єри, які заважають ефективності педагогічного спілкування. Культура педагогічного спілкування.

Основні поняття теми:

педагогічна діяльність, мотивація, педагогічні цілі та задачі, предмет педагогічної діяльності, педагогічні засоби і способи, продукт і результат педагогічної діяльності, цілеутворювальні та організаційно-структурні функції педагогічної діяльності, стиль педагогічної діяльності, особистість педагога, педагогічна спрямованість, педагогічна саморегуляція, педагогічне спілкування, культура педагогічного спілкування, професійна «Я-концепція».

Семінар 13. Психологія навчання та виховання.

Семінар 14. Психологія педагогічної діяльності та особистості вчителя.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	14	14
Відвідування семінарських занять	1	14	14
Робота на семінарському занятті	10	14	140
Виконання завдань для самостійної роботи	5	14	70
Виконання модульної роботи	25	4	100
Разом			338
Максимальна кількість балів: 338			
Розрахунок коефіцієнта: $338 : 100 = 3,38$			

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Змістовий модуль 1. Загальні питання психології. Психічні процеси та стани

Тема 1. Психологія як наука. Методи психології (1 година)

Опрацювавши тему за підручником і першоджерелами, укласти термінологічний словник – 5 балів.

Тема 2. Пізнавальні психічні процеси (2 години)

Опрацювавши тему за підручником і першоджерелами, укласти її опорно-логічну схему – 5 балів.

Тема 3. Емоційно-вольові стани і процеси (2 години)

Опрацювавши тему за підручником і першоджерелами, укласти термінологічний словник – 5 балів.

Тема 4. Регулятивна сфера особистості (2 години)

Опрацювавши тему за підручником і першоджерелами, укласти термінологічний словник – 5 балів.

Змістовий модуль 2. Психологія особистості, діяльності та поведінки людини

Тема 5. Психологія особистості та соціальних груп (2 години)

Опрацювавши тему за підручником і першоджерелами, укласти термінологічний словник – 5 балів.

Тема 6. Психологія діяльності (2 години)

Опрацювавши тему за підручником і першоджерелами, укласти її опорно-логічну схему – 5 балів.

Тема 7. Психологія спілкування (2 години)

Опрацювавши тему за підручником і першоджерелами, укласти термінологічний словник – 5 балів.

Тема 8. Індивідуально-психологічні особливості особистості (2 години)

Опрацювавши тему за підручником і першоджерелами, укласти термінологічний словник – 5 балів.

Змістовий модуль 3. Особливості вікового розвитку особистості

Тема 9. Поняття психічного розвитку, його особливості та фактори.

Вікова періодизація психічного розвитку людини (1 година)

Опрацювавши тему за підручником і першоджерелами, укласти термінологічний словник – 5 балів.

Тема 10. Психічний розвиток дошкільника та молодшого школяра (2 години)

Опрацювавши тему за підручником і першоджерелами, укласти її опорно-логічну схему – 5 балів.

Тема 11. Психологічні особливості підліткового та юнацького віку (2 години)

Опрацювавши тему за підручником і першоджерелами, укласти термінологічний словник – 5 балів.

Тема 12. Психологія дорослості та психологія людей похилого віку (2 години)

Опрацювавши тему за підручником і першоджерелами, укласти термінологічний словник – 5 балів.

Змістовий модуль 4. Основи педагогічної психології

Тема 13. Психологія навчання та виховання (1 година)

Опрацювавши тему за підручником і першоджерелами, укласти термінологічний словник – 5 балів.

Тема 14. Психологія педагогічної діяльності та особистості вчителя (2 години)

Опрацювавши тему за підручником і першоджерелами, укласти її опорно-логічну схему – 5 балів.

Критерії оцінювання самостійної роботи.

Кількість балів за роботу під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких критеріїв:

- своєчасність виконання навчальних завдань – 1 бал;
- повний обсяг їх виконання – 1 бал;
- якість виконання навчальних завдань – 2 бали;
- творчий підхід у виконанні завдань – 1 бал.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Модульні контрольні роботи виконуються в письмовій комбінованій формі.

Таблиця 6.3.1

Зміст і критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Змістовий блок і його призначення	Форма	Максимальна кількість балів
Перший (визначення якості володіння базовими поняттями)	тести	15
Другий (виявлення здатності до аналізу, синтезу, конкретизації й узагальнення змісту навчальної дисципліни)	запитання, що передбачає розгорнуту відповідь	4
Третій (встановлення спроможності до застосування знань на практиці)	психологічна задача	6

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Семестровий контроль проводиться у вигляді письмового екзамену, питання до якого інтегрують зміст чотирьох модулів. Екзаменаційний білет включає два теоретичні питання та психологічну задачу.

Критерії оцінювання відповіді студента на екзамені

Критерії оцінювання	Максимальна кількість балів
Повнота та правильність відповіді на перше теоретичне питання білету	15
Повнота та правильність відповіді на друге теоретичне питання білету	15
Правильність та аргументованість розв'язування психологічної задачі	10
Разом	40 балів

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю з дисципліни «Психологія»:

1. Розкрийте сутність психології як науки про психіку.
2. Назвіть стадії розвитку психіки у філогенезі та дайте їх характеристику.
3. Напишіть короткий історичний нарис розвитку психології як науки та її галузей.
4. Дайте характеристику сучасних методів психологічного дослідження.
5. Розкрийте сутність відчуття як пізнавального психічного процесу.
6. Дайте характеристику сприймання, його видів, властивостей, та особливостей.
7. Дайте характеристику мислення як абстрактного рівня пізнання. Визначте його форми та особливості.
8. Розкрийте сутність і значення уяви як пізнавального процесу. Опишіть види уяви та прийоми створення образів уяви.
9. Визначте поняття «пам'ять». Коротко опишіть теорії, види, особливості та процеси пам'яті.
10. Розкрийте сутність емоцій. Назвіть види емоційних станів і дайте їх характеристику.
11. Визначте сутність і значення почуттів. Дайте класифікацію вищих почуттів.
12. Розкрийте сутність волі як процесу свідомої регуляції поведінки. Опишіть вольові якості людини.
13. Розкрийте сутність уваги як психічного феномену. Визначте її види та властивості.
14. Дайте характеристику мотивів та мотивації як регуляторів поведінки і діяльності людини. Покажіть структуру мотиваційного процесу, назвіть види мотивації.
15. Дайте визначення поняття «особистість» у співвідношенні з поняттями «індивід», «суб'єкт», «індивідуальність». Опишіть структуру особистості.
16. Обґрунтуйте значення активності особистості для її розвитку, визначте її джерела.
17. Дайте характеристику соціалізації та індивідуалізації як форм розвитку особистості. Поясніть сутність саморозвитку і самореалізації особистості.
18. Дайте характеристику соціальних груп, їх видів, рівнів розвитку.

19. Розкрийте сутність міжособистісних стосунків у групі. Покажіть роль керівництва та лідерства у групі.
20. Назвіть причини виникнення конфліктів у міжособистісних стосунках та покажіть шляхи їхнього запобігання і подолання.
21. Дайте психологічну характеристику діяльності. Покажіть її структуру.
22. Опишіть види людської діяльності.
23. Назвіть засоби діяльності, опишіть процес їх засвоєння. Поясніть сутність перенесення та інтерференції навичок.
24. Розкрийте психологічну сутність спілкування. Дайте характеристику вербальної і невербальної комунікації.
25. Розкрийте психологічну сутність мови як засобу спілкування та мовлення як процесу спілкування.
26. Дайте характеристику функцій та різновидів спілкування.
27. Розкрийте сутність темпераменту як індивідуально-психологічної особливості особистості. Опишіть властивості й типи темпераменту. Покажіть роль темпераменту в діяльності людини.
28. Розкрийте зміст, природу та особливості формування характеру особистості. Назвіть позитивні та негативні риси характеру. Визначте поняття «акцентуації характеру».
29. Дайте характеристику здібностей як індивідуально-психологічної особливості особистості.
30. Розкрийте сутність психічного розвитку особистості. Назвіть його рушійні сили та фактори.
31. Визначте сутність, критерії та етапи вікової періодизації розвитку людини.
32. Поясніть сутність вікової кризи особистості. Назвіть основні вікові кризи у житті людини.
33. Дайте характеристику вікових періодів розвитку дитини від народження до початку шкільного навчання. Покажіть особливості психічного розвитку та спілкування дитини упродовж перших шести років життя.
34. Поясніть сутність психологічної готовності та адаптації дитини до шкільного навчання.
35. Дайте психологічну характеристику молодшого школяра.
36. Розкрийте психологічні особливості розвитку особистості у підлітковому віці.
37. Назвіть причини «важковихованості» підлітка та вкажіть шляхи їх подолання.
38. Дайте психологічну характеристику юнацького віку.
39. Розкрийте зміст понять «зрілість» та «дорослість». Дайте характеристику головних сторін життя людини у період ранньої дорослості (молодості).
40. Розкрийте особливості розвитку особистості від тридцяти до шестидесяти-семидесяти років. Назвіть основні лінії онтогенезу в зрілому віці.
41. Дайте психологічну характеристику пізньої дорослості як періоду вікового розвитку людини. Назвіть чинники довгожителства.
42. Розкрийте взаємозв'язок розвитку і навчання особистості в різних психологічних теоріях.
43. Розкрийте сутність научіння, схарактеризуйте його рівні, типи та закони.

44. Визначте психологічну сутність навчання та його видів.
45. Дайте психологічну характеристику навчальної діяльності особистості.
46. Поясніть психологічну сутність виховання та вихованості людини.
47. Розкрийте психологічну сутність педагогічної діяльності: її структуру, функції, суперечності, рівні продуктивності та стилі.
48. Дайте психологічну характеристику вчителя фізичного виховання як суб'єкта педагогічної діяльності (його спрямованість, самооцінка, «Я-концепція», мотивація, саморегуляція).
49. Поясніть сутність психології та культури педагогічного спілкування.
50. Сформулюйте психологічні вимоги до особистості педагога.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична карта дисципліни «Психологія» для спеціальності 017 «Фізична культура і спорт». Разом: 120 год., лекції – 28 год., семінарські заняття – 28 год., модульний контроль – 8 год., самостійна робота – 26 год., підготовка та проходження контрольних заходів – 30 год.

Екзамен. Коефіцієнт – 3,38

Модулі	Змістовий модуль 1
Назва модуля	Загальні питання психології. Психічні процеси та стани
Кількість балів за модуль	93
Теми лекцій	1. Психологія як наука. Методи психології. – 1 бал. 2. Пізнавальні психічні процеси. – 1 бал. 3. Емоційно-вольові стани і процеси. – 1 бал. 4. Регулятивна сфера особистості. – 1 бал.
Кількість балів	4 бали
Теми семінарів	1. Психологія як наука. Методи психології. – 11 балів. 2. Пізнавальні психічні процеси. – 11 балів. 3. Емоційно-вольові стани і процеси. – 11 балів. 4. Регулятивна сфера особистості. – 11 балів.
Кількість балів	44 бали
Самостійна робота	Тема 1. Психологія як наука. Методи психології. – 5 балів. Тема 2. Пізнавальні психічні процеси. – 5 балів. Тема 3. Емоційно-вольові стани і процеси. – 5 балів. Тема 4. Регулятивна сфера особистості. – 5 балів.
Кількість балів	20 балів
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота – 25 балів
Модулі	Змістовий модуль 2
Назва модуля	Психологія особистості, діяльності та поведінки людини
Кількість балів за модуль	93
Теми лекцій	5. Психологія особистості та соціальних груп. – 1 бал. 6. Психологія діяльності. – 1 бал. 7. Психологія спілкування. – 1 бал. 8. Індивідуально-психологічні особливості особистості. – 1 бал.
Кількість балів	4 бали

Теми семінарів	5. Психологія особистості та соціальних груп. – 11 балів. 6. Психологія діяльності. – 11 балів. 7. Психологія спілкування. – 11 балів. 8. Індивідуально-психологічні особливості особистості. – 11 балів.
Кількість балів	44 бали
Самостійна робота	Тема 5. Психологія особистості та соціальних груп. – 5 балів. Тема 6. Психологія діяльності. – 5 балів. Тема 7. Психологія спілкування. – 5 балів. Тема 8. Індивідуально-психологічні особливості особистості. – 5 балів.
Кількість балів	20 балів
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота – 25 балів
Модулі	Змістовий модуль 3
Назва модуля	Особливості вікового розвитку особистості
Кількість балів за модуль	93
Теми лекцій	9. Поняття психічного розвитку, його особливості та фактори. Вікова періодизація психічного розвитку людини. – 1 бал. 10. Психічний розвиток дошкільника та молодшого школяра. – 1 бал. 11. Психологічні особливості підліткового та юнацького віку. – 1 бал. 12. Психологія дорослості та психологія людей похилого віку. – 1 бал.
Кількість балів	4 бали
Теми семінарів	9. Поняття психічного розвитку, його особливості та фактори. Вікова періодизація психічного розвитку людини. – 11 балів. 10. Психічний розвиток дошкільника та молодшого школяра. – 11 балів. 11. Психологічні особливості підліткового та юнацького віку. – 11 балів. 12. Психологія дорослості та психологія людей похилого віку. – 11 балів.
Кількість балів	44 бали
Самостійна робота	Тема 9. Поняття психічного розвитку, його особливості та фактори. Вікова періодизація психічного розвитку людини. – 5 балів. Тема 10. Психічний розвиток дошкільника та молодшого школяра. – 5 балів. Тема 11. Психологічні особливості підліткового та юнацького віку. – 5 балів. Тема 12. Психологія дорослості та психологія людей похилого віку. – 5 балів.
Кількість балів	20 балів
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота – 25 балів

Модулі	Змістовий модуль 4
Назва модуля	Основи педагогічної психології
Кількість балів за модуль	59
Теми лекцій	13. Психологія навчання та виховання. – 1 бал. 14. Психологія педагогічної діяльності та особистості вчителя. – 1 бал.
Кількість балів	2 бали
Теми семінарів	13. Психологія навчання та виховання. – 11 балів. 14. Психологія педагогічної діяльності та особистості вчителя. – 11 балів.
Кількість балів	22 бали
Самостійна робота	Тема 13. Психологія навчання та виховання. – 5 балів. Тема 14. Психологія педагогічної діяльності та особистості вчителя. – 5 балів.
Кількість балів	10 балів
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота – 25 балів
Рейтингові бали	Загальна кількість балів – 338 Коефіцієнт для переведення у 100-бальну шкалу – 3,38
Підсумковий контроль	Екзамен

8. Рекомендовані джерела

Основна література:

1. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій) : навч. посіб. 2-ге вид. К.: Центр учбової літератури, 2010. 128 с.
2. Психологія: підручник / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.; за ред. Ю. Л. Трофімова. 5-те вид., стереотип. К.: Либідь, 2016. 560 с.
3. Сергеєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Загальна психологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 296 с.
4. Сергеєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Педагогічна психологія: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 168 с.

Додаткова література:

4. Загальна психологія: підруч. для студентів вищ. навч. закладів/ С. Д. Максименко, В. О. Зайчук, В. В. Клименко, В. О. Соловієнко. За загальною редакцією акад. С. Д. Максименка. К.: Форум, 2000. 543 с.
5. М'ясоїд П. А. Загальна психологія. К.: Вища школа, 2001. 487 с.
6. Подшивайлов Ф. М., Сергеєнкова О. П. Мотиваційна сфера особистості: діагностично-розвивальний путівник. Методичні рекомендації. К.: Інститут обдарованої дитини, 2015. 55 с.
7. Сергеєнкова О. П., Столярчук О. А. Криза фахового навчання як підґрунтя емоційного вигорання студентів. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка: зб. наук. пр. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка / редкол.: Огнев'юк В. О., Хоружа Л. Л. та ін. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2017. № 27. С. 77–81.
8. Столярчук О. А. Динаміка професійного становлення студентів. Психологічний часопис: зб. наук. пр. / за ред. С. Д. Максименка. К.: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2017. № 2 (6). Вип. 6. С. 99–110.
9. Столярчук О. А. Вплив мотивів навчання студентів на формування їх кар'єрних настанов. Педагогічний процес: теорія і практика. Серія «Психологія». К.: Видавниче підприємство «Едельвейс», 2016. Вип. 1. С. 21–25.